Ministerie van Volksgezondheid,
Welzijn en Sport

Bijlage: Reactie op slotbeschouwing –hoofdaanbevelingen en conclusie- van de kinderrechtenmonitor 2015

Kenmerk
886665-145518-J

1. Verbeter de positie van kwetsbare kinderen

1.1. Kinderen die jeugdhulp of zorg nodig hebben

De Kinderombudsman toont zich bezorgd over de vraag of kinderen de juiste jeugdhulp ontvangen en of die van voldoende kwaliteit is.

Met de inwerkingtreding van de Jeugdwet zijn de muren tussen de verkokerde sectoren van de Wet op de Jeugdzorg, Algemene Wet Bijzondere Ziektekosten en Zorgverzekeringswet komen te vervallen. Daardoor kan eerder en sneller maatwerk voor het kind worden geleverd. Gemeenten organiseren hun zorg op uiteenlopende wijze. Met de Jeugdwet is ook de professionalisering van de beroepsbeoefenaars in de jeugdhulp en jeugdbescherming verder in gang gezet. Professionals op HBO- en WO-niveau moeten zich registreren in het BIG-register of het Kwaliteitsregister Jeugd (SKJ). Daaraan verbonden zijn her- en bijscholingseisen en zijn professionals ook toetsbaar middels tuchtrecht. Daarnaast is de norm van verantwoorde werktoedeling vastgesteld. In het Kwaliteitskader jeugd staat toegelicht hoe met de norm van verantwoorde werktoedeling omgegaan moet worden. Het ministerie van VWS financiert het Programma Professionalisering Jeugdhulp & Jeugdbescherming, waarin onder andere brancheorganisaties, beroepsverenigingen en gemeenten vorm geven aan bovenstaande verplichtingen.

De Kinderombudsman vraagt speciale aandacht voor kinderen die onder voogdij van een instelling staan. Er wordt te weinig gekeken naar de situatie en het toekomstperspectief van deze kinderen. Het is in het belang van deze kinderen dat de voogdij zoveel mogelijk komt te liggen bij een natuurlijk persoon; het liefst bij een pleegouder waar het kind opgroeit.

De gecertificeerde instellingen voor jeugdbescherming en jeugdreclassering hebben recentelijk een nieuwe voogdijmethode ingevoerd. Onderzoek in 2014 (uitgevoerd door Regioplan) laat zien dat deze methode bij alle gecertificeerde instellingen is geïmplementeerd en dat in grotere mate sprake is van een systematische, gestandaardiseerde en transparante werkwijze in de voogdij. Het rapport constateert een positieve ontwikkeling voor de voogdij, maar wijst ook op een aantal verbeterpunten in de uitvoering, bijvoorbeeld het volledig invullen van het voogdijplan en het werven van burgervoogden. Deze verbeterpunten zijn onder de aandacht gebracht van gemeenten en instellingen. Jeugdzorg Nederland werkt inmiddels aan een verdere update van de voogdijmethode. In het kader van de vernieuwing van de jeugdbescherming en jeugdreclassering (Nederlands Jeugdinstituut, Swingprojecten) is in 2015 een pilot gestart om de voogdij een impuls te geven, gericht op het werven van meer burgervoogden. Dit project wordt door het ministerie van VenJ financieel ondersteund.

De Kinderombudsman maakt zich zorgen over de jongeren die tot hun 18de jaar jeugdhulp ontvangen en daarna tussen en schip dreigen te vallen omdat zij onvoldoende voorbereid zijn op een zelfstandig leven en onvoldoende nazorg ontvangen.

In de meeste gevallen stopt de hulp bij 18 jaar vanuit de Jeugdwet, omdat hulp vanuit een ander wettelijk kader geboden kan worden, of omdat de jongere geen hulp meer aanvaardt. De decentralisaties, waarin gemeenten zowel voor de Jeugdwet als de Wmo 2015 en de Participatiewet verantwoordelijk zijn, bieden kansen om jongeren in beeld te houden en de overgang zo goed mogelijk vorm te geven. Dat nog niet alle kansen en mogelijkheden hierin worden benut, is duidelijk, maar ook logisch gezien de fase waarin de decentralisaties zitten. Inzet van het Rijk en de VNG is erop gericht om gemeenten te helpen de kansen wel volledig te benutten.

Daarnaast laat ik ook onderzoeken wat hierin verbeterd kan worden. Met brancheorganisaties en VNG bezien we welke acties ondernomen kunnen worden om jongeren al ruim voor hun 18de verjaardag voor te bereiden op de overgang van 18-min naar 18-plus. Ook laten we onderzoek doen naar de toereikendheid van maatregelen, zoals bewindvoering en mentorschap, om met name LVB-jongeren die 18 jaar worden nog langer te kunnen begeleiden naar volwassenheid.

De Kinderombudsman roept scholen, samenwerkingsverbanden en gemeenten op om in de uitvoering daadwerkelijk invulling te geven aan passend onderwijs.

De start van passend onderwijs, per 1 augustus 2014, is goed verlopen. De praktijk laat zien dat het lukt om binnen veel samenwerkingsverbanden de huidige kaders passend onderwijs te realiseren. Echter, nog niet alle scholen en samenwerkingsverbanden nemen hun verantwoordelijkheid om leerlingen een passende plek te bieden. Ook kan de ruimte die het wettelijke kader biedt, nog beter worden benut. Passend onderwijs is nog niet af, er is sprake van werk in uitvoering.

Voor die gevallen waar dat niet zomaar lukt is het van belang dat scholen, samenwerkingsverbanden en gemeenten afspraken maken over doorzettingsmacht. Dit sluit goed aan op de extra acties die de staatssecretaris van OCW in de tweede helft van 2015 in gang heeft gezet gericht op de realisatie van passend onderwijs voor alle kinderen. Deze extra acties behelzen onder andere het gericht aanspreken van scholen die de zorgplicht ontduiken, het stimuleren van doorzettingsmacht in alle regio's en het bieden van meer maatwerkmogelijkheden voor kinderen die om psychische of lichamelijke redenen tijdelijk of gedeeltelijk niet naar school gaan[1]. Ook kunnen scholen, samenwerkingsverbanden en zorgaanbieders gebruik maken van een stroomschema dat door OCW en VWS beschikbaar is gesteld met een toelichting op mogelijke routes voor zorg in onderwijstijd. Daarnaast kunnen scholen, samenwerkingsverbanden, ouders en zorgaanbieders sinds 1 augustus 2015 een beroep doen op de nieuwe 'onderwijszorgconsulenten' voor advies en ondersteuning bij het maken van een passend onderwijszorgarrangement voor een individueel kind.

Ten slotte is begin 2016 ook het Interventieteam Onderwijs en Zorg van start gegaan. Het interventieteam komt in actie bij problemen rond de plaatsing van kinderen en jongeren die (al lang) niet naar school gaan en waarvoor eerdere ondersteuning van buitenaf niet tot een passende plek heeft geleid. Het interventieteam is een *ultumin remedium* om ervoor te zorgen dat kinderen die

[1] Kamerbrieven 31497, nr. 177 en nr. 183 en 31135, nr. 58

soms al jaren thuiszitten, met passende zorg en begeleiding, weer naar school kunnen.

1.2 Kinderen die het slachtoffer zijn van geweld

Volgens de Kinderombudsman is onderzoek nodig om actuele en betrouwbare gegevens te verzamelen over het aantal kinderen dat slachtoffer is van verschillende vormen van geweld, waaronder minderjarige slachtoffers van mensenhandel.

Het prevalentieonderzoek kindermishandeling dat gehouden is in 2005 en 2010 wordt op dit moment herhaald. Om te komen tot een zo betrouwbaar mogelijk prevalentiecijfer, worden verschillende deelonderzoeken uitgevoerd. Hierin worden de verschillende vormen van kindermishandeling meegenomen. In 2016 komt het eerste deelonderzoek uit.

Registratie en adequate opvang vormen een standaardonderdeel van de aanpak van mensenhandel. In opdracht van het ministerie van VenJ en in samenspraak met de Nationaal Rapporteur Mensenhandel (NRM) werken CoMensha en partners aan voortdurende verbetering van registratie. In 2015 heeft – met subsidie van het ministerie van VWS - de Commissie Azough haar activiteiten afgerond, met de ontwikkeling van praktische handreikingen en afspraken omtrent registratie van minderjarige slachtoffers van loverboys, en de beste manier waarop zij ondersteund kunnen worden. Deze afspraken worden nu in de jeugdhulp geïmplementeerd.

Daarnaast is het volgens de Kinderombudsman van belang dat preventie, signalering en hulpverlening wordt verbeterd, zodat kinderen die slachtoffer zijn van geweld of mensenhandel tijdig geholpen worden.

In de voortgangsrapportage geweld in afhankelijkheidsrelatie[2] heb ik recent aangegeven de komende tijd een aantal maatregelen te nemen die de effectiviteit van de aanpak van huiselijk geweld en kindermishandeling moeten versterken. Deze maatregelen richten zich op:

1. het intensiveren van het gebruik van de meldcode en de kindcheck en het bevorderen van een betere informatie-uitwisseling;
2. stap 5 van de meldcode minder vrijblijvend maken door deze aan te vullen met een registratievereiste en aanscherping werkwijze Veilig Thuis;
3. verbetering en doorontwikkeling van de werkwijze Veilig Thuis.

Ook zet ik gezamenlijk met de Minister van VenJ in op preventie, signalering en hulpverlening aan slachtoffers van loverboys/mensenhandelaren, onder andere door middel van een quickscan naar het huidige preventiemateriaal, de borging van de loverboyproblematiek in het zorglandschap, de verbreding naar sociale wijkteams, de verbreding naar de gehandicaptensector en een onderzoek naar jongensslachtoffers[3].

[2] Kamerstukken 2015/2016, 28345, nr. 153
[3] Kamerstukken 2015/2016, 31839, nr. 500

1.3 Kinderen die opgroeien in armoede

De Kinderombudsman maakt zich zorgen over kinderen die opgroeien in armoede en geeft aan dat het Rijk en de gemeenten ervoor moeten zorgen dat kinderen in armoede extra ondersteuning ontvangen.

Ieder kind heeft recht op een toereikende levensstandaard. Daar hebben we niet enkel voor getekend, daar staan we als kabinet voor. Nederland beschikt over een adequaat sociaal zekerheidsstelsel met onder meer voorzieningen speciaal gericht op gezinnen met kinderen, zoals de kinderbijslag en het kindgebonden budget. Als gevolg van de economische crisis is het aantal huishoudens dat moet rondkomen van een laag inkomen, bijvoorbeeld door baanverlies of schulden, de afgelopen jaren gestegen. Het kabinet wil voorkomen dat kinderen de dupe worden van de financiële problemen van hun ouders. Het is van groot belang dat kinderen mee kunnen doen, ook wanneer zij opgroeien in een huishouden met een laag inkomen of problematische schulden.

In aanvulling op de algemene sociale voorzieningen en verzekeringen, heeft het kabinet extra structurele middelen ter beschikking gesteld voor de bestrijding en preventie van armoede en schulden (20 miljoen euro in 2013, 80 miljoen euro in 2014 en jaarlijks 100 miljoen euro vanaf 2015). Van de 100 miljoen euro, gaat 90 miljoen euro naar gemeenten – zij staan dicht bij de gezinnen en beschikken over de bevoegdheid en vrijheid om integraal maatwerk te verlenen, toegespitst op de specifieke individuele- en gezinssituatie. De staatssecretaris van SZW heeft gemeenten daarom opgeroepen om bij de intensivering van hun armoede- en schuldenbeleid speciale aandacht te besteden aan kinderen in armoede. Uit onderzoek blijkt dat zij dat ook doen[4] - onder meer in de vorm van een kindpakket, conform aanbeveling van de Kinderombudsman. De staatssecretaris van SZW heeft de ervaringen van gemeenten met een kindpakket (of een bundeling van kindvoorzieningen in natura met een soortgelijke strekking) in beeld laten brengen. Uit dit onderzoek[5], welke uw Kamer reeds heeft ontvangen, blijkt dat de belangstelling voor het kindpakket toeneemt en de onderzoekers zien een positieve ontwikkeling in zowel het aantal gemeenten met een vorm van een kindpakket als het aantal kindvoorzieningen dat daarin is opgenomen.

De Staatssecretaris van SZW heeft de Eerste Kamer tijdens het Mondeling Overleg op 22 december 2015 tevens toegezegd dat zij de Kinderombudsman zal verzoeken om vervolgonderzoek te laten doen naar het terugdringen van armoede onder kinderen. De staatssecretaris zal de onderzoeksopzet doen toekomen aan de Eerste en Tweede Kamer. Over de uitvoering van deze toezegging hebben het ministerie van SZW en uw organisatie al contact.

Naast de Rijksfinanciering aan gemeenten, zet het kabinet ook middelen in om de participatie van kinderen uit gezinnen met een laag inkomen te vergroten. Zo is bijvoorbeeld subsidie verstrekt aan Stichting Leergeld, het Jeugdsportfonds en het Jeugdcultuurfonds en is een specifieke Sportimpuls voor kinderen in lage inkomensbuurten in het leven geroepen. Op verzoek van uw Kamer stelt het kabinet tevens incidenteel 5 miljoen euro beschikbaar om meer kinderen uit gezinnen met een laag inkomen de kans te geven om mee te doen aan

[4] Kamerstukken II 2014/2015, 24515, nr. 294
[5] Kamerstukken II 2015/2016, 24515, nr. 322

sportactiviteiten[6]. Daarnaast is in de jaren 2014 en 2015 via een subsidieregeling van SZW 4 miljoen euro beschikbaar gesteld voor landelijke projecten van maatschappelijke organisaties die armoede- en schuldenproblematiek tegengaan. In totaal zijn circa 30 projecten gesubsidieerd. De Staatssecretaris van SZW is voornemens om ook in 2016 en 2017 subsidie beschikbaar te stellen voor projecten van maatschappelijke organisaties te stimuleren, onder andere gericht op kinderen in armoede[7].

1.4 Kinderen die naar Nederland gevlucht zijn

Volgens de Kinderombudsman maakt migratie kinderen extra kwetsbaar en dat geldt zeker voor kinderen op de vlucht. De Kinderombudsman vraagt aandacht voor de positie van kinderen die naar Nederland zijn gevlucht en in het bijzonder voor de positie van kinderen bij gezinsmigratie, asielmigratie en onrechtmatig verblijf in Nederland.

De Kinderrechtenmonitor verschijnt op een moment waarop Nederland geconfronteerd wordt met een verhoogde asielinstroom. Deze situatie stelt de betrokken medewerkers binnen en buiten de vreemdelingenketen voor een grote uitdaging. Uitgangspunt voor de overheid hierbij is en blijft om passende oplossingen te vinden waarbij kinderen bijzondere aandacht hebben.

De voorzieningen die in Nederland ter beschikking worden gesteld, zijn voor een belangrijk deel afhankelijk van de vraag of de vreemdeling wel of geen rechtmatig verblijf heeft. Indien sprake is van een asielaanvraag dan wordt deze door de Immigratie- en Naturalisatiedienst (IND) behandeld in de algemene asielprocedure van acht dagen. Daar waar meer onderzoek nodig is, vindt behandeling plaats in de verlengde asielprocedure. Zorgvuldigheid staat hierbij voorop. In de asielprocedure is bijzondere aandacht voor minderjarige vreemdelingen en het belang van het kind. Het kabinet is niet voornemens om de achtdagenprocedure voor kinderen aan te passen. Het is immers ook in het belang van het kind dat de procedure snel en soepel verloopt en dat er snel duidelijkheid komt. Wel wordt ten aanzien van alleenstaande minderjarige vreemdelingen (amv) een langere rust- en voorbereidingstermijn gehanteerd, zodat er meer tijd is om te wennen aan de nieuwe omgeving en de zaak voor te bereiden met de advocaat.

De Nederlandse overheid zorgt voor opvang en onderdak van deze minderjarigen en indien van toepassing hun gezin. Hierbij voorziet de Nederlandse overheid ook in medische zorg, onderwijs en dagbesteding zodat de minderjarigen zich zo goed mogelijk kunnen blijven ontwikkelen.

Het bieden van opvang aan iedereen die daar recht op heeft, is een gemeenschappelijk uitgangspunt. Dit moet dan ook het vertrekpunt zijn waarbij, zoals door de Tweede Kamer verzocht, kleinschaliger opvang niet wordt uitgesloten. Het COA kijkt hoe kleinschaliger locaties in te zetten zijn voor een tijdelijke duur - en in aanvulling op de bestaande vastgoedportefeuille -, naast locaties van grotere omvang. In dit kader is in het bestuursakkoord tussen kabinet, provincies en gemeenten van 27 november 2015 afgesproken om ook kleinere locaties te benutten voor het bieden van (tijdelijke) onderdak door gemeenten aan vergunninghouders.

[6] Kamerstukken II 2015/2016, 34300 XV, nr. 17

[7] Motie Yücel, Kamerstukken II 2015/2016, 34300 XV, nr. 47

Meer stabiliteit brengen in de opvang is ook gericht op het aantal verhuisbewegingen zoveel mogelijk te beperken, met name die van gezinnen met kinderen en alleenstaande minderjarigen. Dat is nu ook al het uitgangspunt. Met de huidige instroom en de weinig vrije en beschikbare opvangplekken, zijn verplaatsingen echter niet te voorkomen. Hierdoor komt het voor dat ook kinderen in gezinnen, en in sommige gevallen amv's, in de crisisnoodopvang en de noodopvang terechtkomen in plaats van direct in reguliere opvang. De staatssecretaris van Veiligheid en Justitie heeft het COA gevraagd om gezinnen met kinderen en alleenstaande minderjarigen prioriteit te geven bij de plaatsing in de noodopvang en de reguliere opvang in plaats van in de crisisnoodopvang. Het COA werkt daarnaast aan een plan van aanpak dat er op korte termijn toe moet leiden dat alleenstaande kinderen niet in de crisisnoodopvang of noodopvang terechtkomen. In het licht van de huidige realiteit is het echter niet mogelijk om volledige garanties te geven.

Met ingang van 1 januari 2016 is het nieuwe opvangmodel voor amv's in werking getreden, waarin kleinschaligheid voorop staat. Naast kleinschaligheid is een uitgangspunt van het nieuwe model om amv's zo veel mogelijk in dezelfde omgeving of regio te laten blijven als zij van de ene naar de andere opvangvoorziening gaan. Dit heeft verschillende voordelen. De amv's kunnen hierdoor bijvoorbeeld hun sociale contacten behouden en de continuïteit van bijvoorbeeld zorg en onderwijs kan zoveel mogelijk geborgd worden. Amv's die bij hun aanmelding 17,5 jaar of ouder zijn, worden in kleinschalige woonvoorzieningen op een asielzoekerscentrum (azc) opgevangen zodat zij bij het bereiken van de leeftijd van 18 jaar in het azc kunnen instromen als zij nog recht hebben op opvang en er zo een goede aansluiting is op het vervolgtraject. In de begeleiding van amv's wordt rekening gehouden met hun perspectief: integratie als er een vergunning is verleend of terugkeer als de aanvraag is afgewezen. In het nieuwe model worden amv's in de COA-opvang die een verblijfsvergunning hebben gekregen door Nidos in gezinsverband geplaatst om vanuit deze context aan hun inburgering te kunnen werken.

In het kader van gezinsmigratie kan ik u meedelen dat er nu een apart hoofdstuk gewijd is aan het belang van het kind in de werkinstructie ten aanzien van de belangenafweging artikel 8 EVRM. In de belangenafweging artikel 8 EVRM verdienen de belangen van kinderen bijzondere aandacht. Het uitgangspunt bij de beoordeling van het recht op gezinsleven tussen ouders en kinderen is dat minderjarige kinderen zoveel als mogelijk in het bijzijn van hun (beide) ouders moeten kunnen verblijven. Dit is sinds juni 2015 expliciet opgenomen in deze werkinstructie. Dit betreft een verduidelijking van de bestaande praktijk.

Alle leerplichtige minderjarige asielzoekers hebben in Nederland, ongeacht hun status, recht op goed onderwijs. Uitgangspunt daarbij zijn de rechten en plichten die we zowel op nationaal als Europees niveau met elkaar hebben vastgesteld. In de Europese Richtlijn (Richtlijn 2003/9/EG) staat dat kinderen na indiening van de asielaanvraag binnen drie maanden toegang moeten hebben tot onderwijs. Omdat het kabinet onderwijs van kinderen uiteraard van groot belang vindt, is het uitgangspunt dat er maximale inspanning is om onderwijs sneller te realiseren dan deze drie maanden termijn.

Het kabinet vindt met de Kinderombudsman dat we ondanks de situatie waarin we ons op dit moment bevinden, de rechten en belangen van de leerplichtige minderjarige asielzoekers niet uit het oog mogen verliezen. Het is ongewenst dat kinderen geen toegang tot enige vorm van onderwijs hebben. Het kabinet ziet het als zijn verantwoordelijkheid dat deze kinderen zo snel mogelijk in staat gesteld worden om zich in ieder geval de taal eigen te maken en de kans krijgen om zich verder te ontwikkelen. In het Bestuursakkoord tussen Rijk en gemeenten zijn nadere afspraken gemaakt over hoe mogelijke knelpunten weg genomen kunnen worden. Daarnaast worden scholen (financiële) oplossingen op maat geboden.

1.5 Kinderen die in Caribisch Nederland wonen

De Kinderombudsman vraagt in zijn rapport extra aandacht voor de positie van kinderen op Bonaire, Sint Eustatius en Saba (Caribisch Nederland). Hij vraagt aandacht voor verbeteren van de professionele jeugdzorg, het aanbieden van een coherent hulpverleningsaanbod afgestemd op de specifieke problematiek, het ontwikkelen van een apart jeugdstrafrecht, het terugdringen van de armoede onder gezinnen, investeren in het (speciaal) onderwijs, monitoring en participatie van kinderen en jongeren.

Met de rapportages van Unicef zijn kinderrechten in Caribisch Nederland hoog op de politieke agenda geplaatst. Dit heeft er toe geleid dat bij amendement van de Tweede Kamer op de begroting van BZK een bedrag van 3 miljoen euro is gereserveerd voor de verbetering van kinderrechten voor de jaren 2015 – 2017. Naar aanleiding daarvan hebben de eilanden specifieke actieplannen opgesteld waarover uw Kamer bij brief van 23 juni 2015 is geïnformeerd. De implementatie van deze actiepunten is in voorbereiding[8].

De Interlandelijke Task Force Kinderrechten – ingesteld door de Koninkrijksconferentie - stimuleert kennisuitwisseling tussen de landen van het Koninkrijk over verbetering van kinderrechten. Zo hebben tijdens de Safetynet-conferentie van 2 en 3 december 2015 op Aruba vertegenwoordigers van de verschillende (ei-)landen ervaringen uitgewisseld over versterking van de netwerken rond kinderen (brede school, voor- en naschoolse opvang, jeugdwerk, sport e.d.).

Het terugdringen van armoede onder gezinnen sluit aan bij de uitkomst van de evaluatie Caribisch Nederland (commissie Spies), waarin nadrukkelijk de aandacht gevraagd wordt voor de armoede in Caribisch Nederland. De problematiek raakt ook de kinderen op de drie eilanden. Met de motie van het lid Kuzu heeft de Tweede Kamer verzocht om met concrete voorstellen te komen, om te voorkomen dat kinderen opgroeien of zullen opgroeien in armoede in Caribisch Nederland[9]. Een belangrijke bijdrage aan de bestrijding van de armoede onder gezinnen is de invoering van de kinderbijslagvoorziening op Bonaire, Sint Eustatius en Saba per 1 januari 2016. Daarnaast heeft het kabinet de limitatieve opsomming van bijzondere omstandigheden waaronder bijzondere onderstand kan worden toegekend geschrapt en het budget dat daarvoor beschikbaar is opgehoogd. Daardoor is een ruimer kader ontstaan voor het toekennen van bijzondere onderstand BES. Het streven is om deze ruimte met name te benutten ten gunste van gezinnen met kinderen. Van de door het kabinet structureel ter beschikking

[8] Kamerstukken 2015/2016, 31 839, nr. 499
[9] Kamerstukken 2015/2016, 34 275, nr. 10

gestelde middelen voor de bestrijding en preventie van armoede en schulden is jaarlijks € 600.000 bestemd voor integrale aanpak van armoede in Caribisch Nederland. Ook de algemene maatregelen gericht op het verbeteren van inkomens en uitkeringen zijn gunstig voor gezinnen met kinderen. Zo is bij de vaststelling van de bedragen 2016 voor het wettelijk minimumloon en de uitkeringen (niet zijnde de kinderbijslag) gekozen voor een ten opzichte van de ontwikkeling van de consumentenprijsindexcijfers beleidsmatige verhoging van de niveaus uiteenlopend van 0,9% op Bonaire tot 6,5% op Saba.

De aanpak van kindermishandeling en huiselijk geweld heeft hoge prioriteit. Op verzoek van de staatssecretaris van VWS wordt momenteel in overleg met de relevante partners op de eilanden onderzocht hoe hier aanmerkelijk verbetering in kan worden gebracht met de introductie van een meldpunt en begeleidende maatregelen. Met een kwaliteitsmanagementsysteem, scholing en training van het personeel, verbetering van werkprocessen, introductie van nieuwe hulpverleningsmethodieken en periodiek toezicht door de Inspectie Jeugdzorg wordt stapsgewijs gewerkt aan verbetering van de kwaliteit van de jeugdhulp in Caribisch Nederland. Het wetsvoorstel dat het toezicht door de inspectie van een wettelijke basis voorziet, ligt momenteel ter behandeling bij de Tweede Kamer[10]. Om de positie van kinderen in Caribisch Nederland beter te monitoren is het CBS verzocht de Jeugdmonitor met ingang van 2016 uit te breiden naar Caribisch Nederland.

Het ministerie van OCW heeft de afgelopen jaren fors geïnvesteerd in het verbeteren van het onderwijs in Caribisch Nederland. De Inspectie van het Onderwijs heeft in oktober 2015 vastgesteld dat steeds meer onderwijsinstellingen op Bonaire, Sint Eustatius en Saba basiskwaliteit realiseren. Inmiddels hebben 9 van de 12 scholen voor primair onderwijs, 1 van de 3 scholen voor voortgezet onderwijs (met uitzondering van de afdeling voor middelbaar beroepsonderwijs), 2 van de 3 Expertisecentra Onderwijszorg en 2 van de 3 instellingen voor sociale kanstrajecten jongeren de basiskwaliteit bereikt. Het realiseren van basiskwaliteit is een belangrijke doelstelling van de Onderwijsagenda voor Caribisch Nederland, die is vastgesteld voor de periode 2011-2016.

De minister van VenJ is thans met de partners uit de jeugdstrafrechtketen op Caribisch Nederland aan het verkennen of het invoeren van jeugdstrafrecht haalbaar is. Daarbij dient onder andere rekening gehouden te worden met het vereiste voorzieningenniveau en de effecten op de keten – onder andere voor de werkprocessen - bij invoering van het jeugdstrafrecht. De vraag is of Caribisch Nederland hiervoor thans voldoende is toegerust. Voorts is relevant om op te merken dat jeugdigen en volwassenen in de Justitiële Inrichting Caribisch Nederland op Bonaire gescheiden van elkaar worden gedetineerd. Eind 2016 is de nieuwbouw voor de huidige gevangenis op Bonaire gereed. Hier komt ook een aparte afdeling voor minderjarige jongens en meisjes.

2. Stel de belangen van kinderen voorop;
3. Maak werk van participatie

Volgens de Kinderombudsman blijft de aandacht voor het belang en de rechten van het kind onder de maat. De Nederlandse overheid neemt geen initiatief voor een kinderrechtentoets en het blijft onduidelijk in hoeverre nieuwe wetten

[10] Zie wetsvoorstel wijziging IBES, TK 34.238

daadwerkelijk voldoen aan de rechten die zijn vastgelegd in het IVRK. De Kinderombudsman vraagt daarnaast aandacht voor het recht van kinderen om te participeren in beslissingen die hen aangaan en roept op om het derde Facultatief Protocol te ratificeren.

Uitgangspunt van het Nederlandse jeugdbeleid – zoals beschreven in de Jeugdwet- is dat *alle* kinderen veilig opgroeien, hun talenten ontwikkelen en naar vermogen participeren in de samenleving. Hieraan wordt op verschillende manieren invulling gegeven:

- Zo worden op verschillende manieren kinderen betrokken bij individuele beslissingen die hen aangaan. Uit de praktijk blijkt dat steeds meer professionals kinderen betrekken en horen bij individuele beslissingen die hen aangaan, zoals bij een echtscheiding. Er kan bijvoorbeeld ook een bijzonder curator worden benoemd wanneer sprake is van een belangenconflict tussen ouders en het kind. Het kabinet wil bijdragen aan het bevorderen van deskundigheid over kinderrechten bij professionals. Zo wordt het programma van Unicef - dat kennis over kinderrechten in de klas bij leerkrachten en kinderen overdraagt - ondersteund. Daarnaast stel ik de aanbevelingen van het VN-Kinderrechtencomité digitaal in het Nederland beschikbaar en stuur deze toe aan de relevante professionals. De minister van VenJ komt bovendien in de zomer met een beleidsreactie op de evaluatie van de pilot bijzondere curator gedragsdeskundige. Hierin wordt tevens in bredere zin aandacht besteed aan de positie van minderjarigen in gerechtelijke procedures.

- Het kabinet vindt participatie van jongeren een belangrijk speerpunt. Dit blijkt ook uit de Jeugdwet, waar cliëntenparticipatie - het betrekken van ouders en jeugdigen - wettelijk is verankerd. Ook op nationaal niveau bestaan vele mooie initiatieven van participatie. Zo bestaat de Jongerentaskforce Kindermishandeling, die gevraagd en ongevraagd advies geeft aan verschillende departementen over de aanpak van kindermishandeling. Daarnaast wordt de Nationale jeugdraad die verschillende programma's uitvoert om deelname van jongeren op alle niveaus van de samenleving te stimuleren financieel ondersteund. Dit jaar wil het kabinet zich nog sterker maken voor participatie op nationaal niveau. Hierbij wordt extra aandacht besteed aan kwetsbare en jonge kinderen. Ook worden kinderen zelf, de Kinderombudsman en NGO's actief betrokken om samen op te trekken bij het vraagstuk van jeugdparticipatie.

- Het kabinet is met de Kinderombudsman van mening dat we bij beleidsvorming en wetgevingstrajecten goed in beeld moeten hebben of er consequenties voor kinderen aan verbonden zijn. Elk voorstel voor beleid of regelgeving dat wordt voorgelegd aan het parlement moet daarom getoetst zijn aan het Integraal Afwegingskader beleid en regelgeving (IAK). Eén van de onderdelen van het IAK is de aansluiting van het voorstel op de Grondwet en hoger recht, waar mensenrechten ook onder vallen. Er is derhalve reeds een instrument waarmee bij de totstandkoming van beleid en wetgeving de kinderrechten worden getoetst. Het kabinet is daarom geen voorstander van een aparte kinderrechtentoets.

- Ratificatie derde Facultatief Protocol: Het kabinet beraadt zich op de ratificatie van dit klachtrechtprotocol bij het Kinderrechtenverdrag en bekijkt dit in samenhang met de ratificatie van de klachtrechtprotocollen bij het Internationaal Verdrag inzake economische, sociale en culturele rechten en bij het Internationaal Verdrag inzake de rechten van personen met een handicap.

4. Neem als Rijk en gemeenten samen verantwoordelijkheid voor kinderrechten

De Kinderombudsman vraagt aandacht voor het ondersteunen van gemeenten door het Rijk en ervoor te zorgen dat voldoende middelen beschikbaar zijn om de rechten van kinderen waar te kunnen maken. De Nederlandse Staat die zich verbonden heeft aan het IVRK moet de verantwoordelijkheden blijven nemen die daarbij horen.

De Nederlandse Staat heeft zich op internationaal niveau verbonden aan het VN-Kinderrechtenverdrag. Dit is logisch, want de bevoegdheid voor het sluiten van verdragen ligt op rijksniveau. Hoewel het de Staat is die daarmee internationaal aansprakelijk is, ligt de verantwoordelijkheid voor de naleving van verdragen conform onze staatsinrichting bij verschillende overheden en organen. Gemeenten kunnen daarom zelfstandig worden aangesproken op mogelijke kinderrechtenschendingen. Hiervoor is in Nederland een uitgebreide mensenrechteninfrastructuur aanwezig[11]. Zo kunnen burgers zich bijvoorbeeld op lokaal niveau wenden tot de gemeentelijke antidiscriminatievoorzieningen (ADV's) en lokale ombudsmannen. Op nationaal niveau zijn o.a. het College voor de Rechten van de Mens, de Nationale Ombudsman en de Kinderombudsman beschikbaar.

Vanuit de Rijksoverheid is richting gemeenten de afgelopen periode aandacht besteed aan bewustwording en kennisoverdracht op het gebied van mensenrechten in het algemeen, maar ook op het gebied van kinderrechten in het bijzonder[12]. Zo heeft het ministerie van BZK op 18 december 2015 in samenwerking met de VNG en de gemeente Middelburg een bijeenkomst georganiseerd over mensenrechten op lokaal niveau, waarbij één van de workshops specifiek gewijd was aan kinderrechten. Andere gemeenten, zoals Amsterdam, Den Haag, Rijswijk en Haarlem werken samen met particuliere initiatieven op dit gebied zoals Kinderrechten Nu. Met de VNG ben ik in gesprek om te bezien hoe de aandacht voor kinderrechten in gemeenten verder vorm kan krijgen.

Daarnaast vraagt de Kinderombudsman attentie voor adequate data over kinderen en jongeren met wie het niet goed gaat, in het bijzonder op gemeentelijk niveau.

In opdracht van de ministeries van VWS, OCW, SZW en VenJ heeft het CBS de Jeugdmonitor ontwikkeld. De Jeugdmonitor stelt statistische informatie beschikbaar op het gebied van wonen, werk, school, middelengebruik, politiecontacten en kindermishandeling. Daar is sinds 2015 informatie over het gebruik van jeugdhulp aan toegevoegd. Zo kunnen gemeenten op een

[11] Zie hiervoor bijvoorbeeld Hoofdstuk 3 van het Nationaal Actieplan Mensenrechten: Kamerstukken II 2013/14, 33 826, nr. 1 en bijlage.
[12] Kamerstukken II 2014/15, 33 826, nr. 8

vergelijkbare manier inzicht krijgen in de situatie van hun jongeren. Deze informatie wordt onder meer gepubliceerd op de website van het CBS (Jeugdmonitor.cbs.nl) en op de site waarstaatjegemeente.nl van de VNG.

Conclusie
Tot slot komt de Kinderombudsman met terugkerende thema's uit eerdere edities van de Kinderrechtenmonitor. Volgens de Kinderombudsman is door de grote beleidsvrijheid van gemeenten bij de decentralisatie, de vraag waar je woont in toenemende mate bepalend voor de hulp die je krijgt en de kwaliteit van die hulp. Als rechtsongelijkheid dreigt te ontstaan en gemeenten niet in staat zijn alle kinderen van passende hulp te voorzien, dan is het aan de Rijksoverheid om in te grijpen.

Voor de inwerkingtreding van de Jeugdwet werd de jeugdhulp gefinancierd via vijf geldstromen door provincies, zorgkantoren, zorgverzekeraars, rijk en gemeenten. Het was een situatie die gekenmerkt werd door versnippering van en afwenteling op gespecialiseerde zorg. Sinds 1 januari 2015 is er één overheid wettelijk verantwoordelijk de benodigde jeugdhulp te leveren, namelijk de gemeente. Er hoeft geen sprake meer te zijn van versnipperde financieringsstromen en voorzieningen. Bovendien zijn gemeenten beter dan andere (overheids)instanties in staat om maatwerk te bieden en de jeugdhulp en preventie dichterbij de burger te organiseren, in samenhang met andere lokale voorzieningen en omstandigheden. Dat vraagt beleidsvrijheid van gemeenten.
De Jeugdwet kent – naast de plicht voor gemeenten om de benodigde, kwalitatief verantwoorde jeugdhulp te leveren – diverse rechtswaarborgen voor de burgers. Via de gemeenteraad kunnen burgers invloed uitoefenen op het beleid. Daarnaast zijn er bezwaar- en beroepsprocedures tegen de door de gemeente afgegeven beschikkingen. Ook is er klachtrecht en zijn er voorzieningen die de burgers daarbij ondersteunen. Bij de vormgeving van beleid blijven gemeenten dus gebonden aan de wettelijke kaders. Daarbij vormen mensenrechtenstandaarden een belangrijke ondergrens, of dit nu gaat om onderwijs, zorg of sociale bescherming.
Het Rijk heeft mogelijkheden om – indien nodig – in te grijpen. De Inspectie Jeugdzorg, de Inspectie voor de Gezondheidszorg en de Inspectie Veiligheid en Justitie houden toezicht op de naleving van de kwaliteiteisen in de Jeugdwet. Daarnaast monitort het Rijk via de Jeugdmonitor de situatie van jongeren en het gebruik van jeugdhulp in de gemeenten. In de overall rapportage sociaal domein – die in mei 2016 verschijnt- zal voor het brede sociaal domein (de Participatiewet, de Jeugdwet en de Wmo 2015) inzicht worden gegeven in de ontwikkelingen van kwetsbare groepen en het gebruik van voorzieningen, zoals voorzieningen op het gebied van jeugdhulp. Daarnaast worden uitspraken gedaan over kwaliteit van leven van (kwetsbare) burgers in relatie tot de doelstellingen van de drie decentralisaties. Hiertoe zijn verschillende doelgroepen bevraagd, waaronder personen die gebruik maken van jeugdhulp. In de daaropvolgende rapportages komt een korte doorkijk naar onderwerpen als passend onderwijs en schoolverlaters.
Periodiek bespreken VWS en VenJ met gemeenten en andere relevante partijen, zoals maatschappelijke organisaties en aanbieders van zorg, de lokale praktijk, zoals de stand van zaken van de uitvoering van de Jeugdwet. Zo zien we waar ondersteuning of bijsturing gewenst is. De staatssecretaris van SZW houdt vinger aan de pols hoe gemeenten hun kindgericht armoedebeleid vormgeven en ondersteunt gemeenten hierbij. Daarnaast worden gemeenten ondersteund en aangesproken in concrete gevallen waarin het niet goed loopt. Ook worden

gezamenlijke kennisinstituten financieel ondersteund die gemeenten helpen bij onder meer de doorontwikkeling van de wijkteams.
Ten slotte heeft het Rijk met de Transitieautoriteit Jeugd een faciliteit gecreëerd om zorgaanbieders te ondersteunen bij de (frictie)kosten die zij maken in de veranderingen van het jeugdstelsel. Zo wordt de continuïteit van gespecialiseerde, essentiële zorgfuncties bevorderd.